

Kungl. Vetenskapsakademien har till uppgift att främja vetenskaperna och stärka deras inflytande i samhället.
The Royal Swedish Academy of Sciences has as its aim to promote the sciences and strengthen their influence in society.

SVD Debatt: Hindra att forskning och utbildning dras isär

I en internationell jämförelse är det tydligt att den högre utbildningens forskningsanknytning prioriteras lågt i Sverige. Nu krävs omedelbara insatser för att säkra utbildningens kvalitet, skriver Ulf Ellervik och Kerstin Sahlin.

Inom kort ska hundratusentals studenter påbörja sina studier vid landets universitet och högskolor - men erbjuds de utbildningar som är i fas med aktuell kunskapsutveckling? Mer än varannan kvinna i Sverige, och en något lägre andel män, har studerat på eftergymnasial nivå. I många fall är det frågan om högre utbildning med mer än tre års studier. För att denna investering, i tid och pengar för samhället och för studenterna, ska vara försvarlig krävs att utbildningen håller hög kvalitet. Alla studenter har rätt till en utbildning baserad på aktuell och vetenskapligt grundad kunskap. Genom ett nära samband mellan forskning och utbildning kan studenterna också ta del av hur kunskap växer fram och därmed utveckla förmåga att bedöma kunskapsanspråk - något som är oerhört viktigt i tider av växande faktaresistens. Samtidigt som utbildningens forskningsanknytning blir allt viktigare finns det starka krafter i högskolesystemet som drar isär forskning och utbildning. Det krävs därför omedelbara insatser.

I en aktuell utredning åskådliggörs begränsningar i kopplingen mellan forskning och utbildning som beror på hur den högre utbildningen finansieras, planeras och organiseras. Utredningen visar också på hur forskningsanknytningen kompromissats bort när den högre utbildningen expanderats och reformerats. Ett nära samband mellan forskning och högre utbildning föreskrivs i högskolelagen, och upprepas i planeringsdokument och statliga utvärderingar, men hanteras ofta schablonmässigt. I många fall ses forskningsanknytning som en fråga om lärares arbetsvillkor och inte som en kvalitet i utbildningen. Som ett resultat ifrågasätter många studenter värdet av utbildningens forskningsanknytning. Den praktiska nyttan av att integrera aktuell forskning i utbildningen har uppenbarligen inte framgått.

I det nationella systemet saknas idag incitament och visioner för att utveckla en forskningsanknytning av god kvalitet. Nationella examensprövningar och utvärderingar inriktas på att utbildningarna ska uppnå en miniminivå av kvalitet. Utvärderingars fokus på lärares kompetensnivå, möjligheter att forska samt på att forskning och utbildning sker inom samma miljö säger något om förutsättningar för en forskningsanknuten utbildning, men inget om dess kvalitet. I en internationell jämförelse är det tydligt att den högre utbildningens forskningsanknytning prioriteras lågt i Sverige.

Enskilda initiativ har tagits ute på lärosäten, men det räcker inte. En högre utbildning av god kvalitet kräver att forskningsanknytningen prioriteras upp nationellt. En del åtgärder kan genomföras inom ramen för de regelverk, finansierings- och uppföljningssystem som finns idag och vi presenterar ett reformförslag i fyra punkter:

1) Ställ forskningsanknytning i fokus. Ett första steg är att forskningsanknytningens syften, former och progression tydligare uttrycks i utvärderingar, policys och planeringsdokument. Inte minst har studenter rätt att få motiverat varför och hur forskningsanknytning är viktigt.

2) Öppna upp den högre utbildningens forskningsanknytning. För att åstadkomma en god koppling mellan forskning och utbildning räcker det inte med att de bedrivs inom samma miljö. I lärmiljön måste det också finnas kapacitet att integrera forskningsnära kursmoment i undervisningen liksom arbetsformer som gör det möjligt för de akademiska lärarna att utveckla sin kompetens bortom den lokala miljön. Studenterna bör ges möjlighet att fördjupa och bredda sin kunskap genom att utnyttja hela högskolemiljön. Här har de stora universiteten ett särskilt ansvar.

3) Tildela resurser för att utveckla utbildning kopplad till strategiska forskningsprogram. En av de viktigaste kanalerna för att sprida ny forskning är den högre utbildningen. För en forskningsanknytning av god kvalitet är det därför viktigt att se över hur de främsta forskningsmiljöerna kan bidra. En direkt åtgärd är utveckling av utbildningsmoment som en del av strategiska forskningsinsatser. Pandemin medförde ett utvecklingsprång i användningen av digitala resurser i undervisningen som ger en god grund att integrera sådana moment i utbildningsprogram.

4) Utveckla kompetensnätverk för lektorer. För att forskningen bättre ska utnyttjas i utbildningen krävs nätverk för kompetensutveckling av akademiska lärare. Nätverken, som ska ge stabilitet, bredd och djup i forskningsanknytningen, bör utformas så att flera lärosäten gemensamt tar ansvar för organisation och utformning och vara kopplade till professionsutbildningar, nationella forskarskolor eller kring stora samhällsutmaningar.

Det åtgärdsprogram som föreslås här kan införas relativt omgående och på kort sikt lyfta kvaliteten i den högre utbildningens forskningsanknytning. En genomgående tanke bakom förslagen är fokus läggs vid vilken kunskap som förmedlas till studenterna. Forskningsanknytning kan stärkas genom vidareutbildning och samverkan mellan utbildningsintensiva och forskningsintensiva miljöer. Ett kvarstående problem är dock att forskning, jämfört med utbildning, har högre status inom alla nivåer av det akademiska systemet. Forskningsanknytningen har kompromissats bort och dess planering och uppföljning har endast i låg grad präglats av strävan efter kvalitet. I ett nästa steg behöver därför högskolelandskapet ses över med fokus på att lyfta utbildningens kvalitet samt en tydligare arbetsfördelning både inom och mellan lärosäten. Vi uppmanar utbildningsminister Mats Persson att initiera detta arbete.

Ulf Ellervik

Ordförande i Kungliga Vetenskapsakademiens kommitté för utbildning

Kerstin Sahlin

Utredare och tidigare ordförande i Kungliga Vetenskapsakademiens kommitté för utbildning

Debattartikeln var publicerad i Svenska Dagbladet 2022-08-22.